

Rusije su došle Marina Martinova (saradnja Instituta za etnologiju i antropologiju Ruske akademije nauka i EI SANU) i Ljudmila Kuzmičeva (shvatanje rata i ratnih događaja kod Rusa i Srba); iz Slovenije je došla Ingrid Slavec Gradišnik (institucije i produkcije etnološkog znanja); iz Slovačke Gabriela Kilianova (primena modela kulture kao razlike u etnološkim studijama identiteta); iz Makedonije Ljupčo Risteski (istraživanja narodne kulture); iz Crne Gore Lidija Vujačić (moć "lepote" u savremenom društvu).

Dvostruki značaj skupa, paralelno obeležavanje šezdesete godišnjice EI SANU i održavanje V zajedničke konferencije etnologa iz Bugarske i Srbije, omogućio je, kroz širok opseg tema, uvid kako u procese kulturne transformacije u postsocijalističkim društvima, tako i u procese transformacije institucija i mehanizama produkcije naučnog znanja o njima, u sinhronijskoj, dijahronijskoj, pa i transgeografskoj ravni. Heterogenost tematike i pristupa osvetlila je kako paralele, tako i razlike ovih procesa u tranzicijskim društvima. Uspešna realizacija teorijskih i praktičnih ciljeva skupa – produbljivanja razumevanja kompleksnih društvenih procesa u postsocijalističkim zemljama i povezivanja istraživača iz regiona jugoistočne Evrope, ali i šire – rezultovala je dostizanjem novog stepena u izvođenju projekta trajne međunarodne i međuinstitucionalne saradnje. Ovaj skup je pokazao da materijala i razloga za nastavak ovakvog rada svakako ima, jer se pred etnologe i antropologe postavlja znatan dijapazon istraživačke tematike: pluralizacija poredaka, paralelna egzistencija nasleđenih kulturnih struktura i elemenata indukovanih promenama, efekti ovih procesa u svakodnevnoj kulturi postsocijalističkih društava, ali i na transformaciju antropologije kao discipline koja se njima bavi.

Marijana Mitrović

Antropologija u srednjoj školi – seminar Socio-kulturne antropologije u Istraživačkoj stanici Petnica

Seminar koji učenike i učenice srednje škole upoznaje sa osnovama etnologije i socio-kulturne antropologije postoji u Istraživačkoj stanici Petnica od 1994. godine. Pored SKA (popularne skraćenice za seminar Socio-kulturne antropologije), u Petnici postoje programi astronomije, arheologije, lingvistike, psihologije, istorije, fizike, geologije, elektronike, biologije koji su posvećeni srednjoškolcima, kao i novi međunarodni programi na engleskom jeziku i programi za nastavnike.

Programi prate godišnji ciklus i osmišljeni su tako da osposobe polaznike za samostalno istraživanje. Drugim rečima, pored učestvovanja u predavanjima, vežbama, radionicama, polaznici imaju priliku da "praktikuju nauku" već u srednjoj školi. Zimski seminar je uvodni i tokom njega polaznice i polaznici slušaju predavanja o raznovrsnim disciplinarno relevantnim temama, ali i o posebnostima srodnih društvenih nauka, upoznaju se sa bibliotekom i načinima korišćenja literature, pretraživanjima interneta, učestvuju u vežbama koje izvode mlade saradnice i saradnici. Svrhu neizostavnog predavanja o tehnikama i postupcima pisanja naučnog rada polaznici najčešće ne "uhvate" tokom zimskog seminara, ali u sledećim mesecima najčešće pregledaju beleške upravo sa ovog predavanja.

Prolećni seminar je metodološki, i predstavlja poseban izazov. Tokom svega par dana polaznike treba upoznati sa idealnim modelom naučnog istraživanja, zatim objasniti posebnosti antropoloških pristupa, i ponuditi im više metodoloških okvira kroz koje mogu posmatrati fenomene iz sopstvene svakodnevice, koje žele da analiziraju. Do kraja prolećnog seminara precizirane su teme i osnovna is-

traživačka pitanja polazničkih radova. Između prolećnog i letnjeg seminara, polaznici obavljaju mala terenska istraživanja i čitaju relevantnu literaturu.

Na letnjem seminaru polaznice i polaznici pišu prve i druge verzije svojih radova, slušaju predavanja koja dodatno problematizuju ili pojašnjavaju neke od tema na kojima rade, neretko posećuju bazen koji se nalazi blizu Petnice, ili praktikuju večernje i noćne šetnje do obližnje Petničke pećine.

Na jesenji seminar se obično referira kao na "tematski", što znači da tokom par dana kroz predavanja biva predstavljena neka od antropoloških pod-disciplina. Tokom jesenjeg seminara, polaznici završavaju svoje radove. Najbolji radovi bivaju predstavljeni na petničkoj Konferenciji. Najbrojniji učesnici Konferencije su, dakle, polaznici sa najuspešnijim radovima sa svih seminara, pa ona predstavlja zgodno mesto za konačnu reviziju radova – formalna prezentacija rada i pitanja koja postavljaju srednjoškolci upoznati sa različitim disciplinama mogu pokazati autor-ki/autoru koja mesta je potrebno dodatno pojasniti. Od 2006. godine, radovi bivaju prezentovani u formi postera u SANU, čime je omogućeno da veći broj stručnih saradnika ima uvid u konačne rezultate godišnjeg ciklusa seminara.

Uloga mlađih saradnica i saradnika u radu je posebno važna – najčešće najbolji studenti osnovnih studija etnologije i antropologije i često bivši polaznici seminara tokom dana, ali neretko i do kasno u noć, objašnjavaju, pojašnjavaju, odgovaraju na pitanja za koja polaznici strahuju da nisu dovoljno "pametna". Mlađi saradnici učestvuju u mentorskom radu na polazničkim istraživanjima, i možda su naj-

bolji primer da se najpotpunije razumevanje događa kroz objašnjavanje drugima.

Tokom 2007. godine polaznici su najviše imali priliku da se upoznaju sa odnosom politike, identiteta i kulture, kroz predavanja i vežbe o kulturnim ratovima, multikulturalnosti i politikama identiteta, muzejskoj politici, odnosu muzike i sporta i izgradnje nacionalnog osećanja, evropejstvu, klasi i kosmopolitizmu, kao i sa osnovama antropološkog pristupa potrošnji, nauci, modi, muzeologiji, filmu i književnosti.

Polaznici provedu 25 do 30 dana godišnje u stanici. U prethodnim godinama polaznici su proizveli male ali ozbiljne analize osamnaestog rođendana kao obreda prelaza, logike astrologije, narativa o "narodnjacima" i njihovih implikacija, različitih urbanih legendi o sekaču, o vukodlaku, zatim darivanje povodom osamnaestog rođendana kao reprodukciju postojećih socijalnih odnosa, itd. Tokom 2007. godine, polaznice i polaznici su pisali o prostornom ponašanju posetilaca kafića, analizirali elemente kulturnog kapitala među srednjoškolcima u Valjevu, isl.

SKA seminar pokazuje da je antropologiju zaista moguće približiti srednjoškolcima, i da uvođenje antropologije u nastavne kurikulume nije nepotrebno. Polaznici koji su najviše 'inficirani' antropološkim pristupom neretko upisuju osnovne studije na Odeljenju za etnologiju i antropologiju, a ostalima iskustvo problematizacije svakodnevnog, pisanja samostalnog naučnog rada, umeće pretrage po literaturi, pisanja izveštaja i postavljanja pitanja budu od koristi, nezavisno od daljih profesionalnih izbora.

Čarna Brković